

الهام، اقتباس، کپی و اصالت اثر هنری

مؤلفین:

دکتر ادهم ضرغام (دانشیار دانشگاه تهران)

آذین یوسفیانی

کتابخانه و اسناد ملی ایران

سرشناسه	: ضرغام، ادهم، ۱۳۳۷
عنوان و نام پدیدآور	: الهام، اقتباس، کپی و اصالت اثر هنری / مؤلفین: ادهم ضرغام، آذین یوسفیانی
مشخصات نشر	: تهران، آرون، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۶ ص.
شابک	: ۰-۷۰۸-۳۳۱-۹۶۴-۹۷۸.
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا.
موضوع	: اصالت در هنر- هنر- جنبه‌های اخلاقی
موضوع	: Originality in art – Art – Moral and ethical aspects :
موضوع	: فلسفه- جعل- خلاقیت هنری- الهام- تاریخ
موضوع	: Philosophy – Forgeries – Creation – Inspiration – History
شناسه افزوده	: یوسفیان، آذین، ۱۳۷۲
رده‌بندی کنگره	: ۲۷۱
رده‌بندی دیویی	: ۷۹۶ / ۵۸
شماره کتابخانه ملی	: ۵۷۶۹۶۷۹

انتشارات آرون

الهام، اقتباس، کپی و اصالت اثر هنری

مؤلفین: ادهم ضرغام، آذین یوسفیانی

ناشر: انتشارات آرون

چاپ اول: ۱۳۹۸

چاپ صدف: ۱۰۰۰ نسخه

۳۵۰۰۰ تومان

نشانی: میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان وحید نظری،

نرسیده به خیابان منیری جاوید، پلاک ۱۰۵ - واحد ۳، تلفن: ۵۱ - ۶۶۹۶۲۸۵۰

ایمیل: Arvannashr@yahoo.com وبسایت: www.Arannashr.ir

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

مقدمه ۵

فصل اول: اصالت اثر هنری ۹

تعریف واژه‌ی اصالت ۹

اصالت از دیدگاه فلاسفه ۱۰

اصالت در اثر هنری ۱۲

اصالت تاریخی و اصالت اثر هنری ۱۸

تکثیر هنری در عصر بازتولید و نقش آن در اصالت اثر هنری ۲۱

بررسی اصالت اثر هنری در دوران معاصر ۲۶

فصل دوم: نقش الهام در اصالت اثر هنری ۳۱

تعریف واژه‌ی الهام ۳۱

بررسی نقش الهام در اصالت اثر هنری در تاریخ هنر ۳۴

بررسی نقش الهام در اصالت اثر هنری در دوره معاصر ۴۰

فصل سوم: نقش اقتباس در اصالت اثر هنری	۴۹
تعریف واژه‌ی اقتباس	۴۹
ارتباط میان اقتباس و بینامتنیت	۵۲
تعریف از آن خودسازی با رویکرد هنر اقتباسی	۵۷
بررسی نقش اقتباس در اصالت اثر هنری در تاریخ هنر	۶۳
بررسی نقش اقتباس در اصالت اثر هنری در دوره معاصر	۷۰
 فصل چهارم: نقش کپی در اصالت اثر هنری	۷۹
تعریف واژه‌ی کپی	۷۹
بدل‌سازی و جابجایی در ارتباط با کپی از اثر هنری و نقش آن در اصالت اثر	۸۱
بررسی نقش کپی در اصالت اثر هنری در تاریخ هنر	۹۱
بررسی نقش کپی در اصالت اثر هنری در دوره معاصر	۱۰۰
سرقت علمی و نقض کپی‌رایت در رابطه با اصالت آثار هنری	۱۱۰
 حاصل	۱۱۴
منابع و مأخذ	۱۱۷

مقدمه

خط اصالت آثار هنری در تاریخ هنر و دوران معاصر همواره امری مهم و ضروری بوده است. بنابر پیشرفت جامعه، تعدد جریان‌های مختلف هنری معاصر و نخستین مرزهای اصول سنتی، گرایش به شیوه‌های جدید و بازگشت به سنت‌های گذشته با خوانشی جدید در عصر حاضر پدید آمده است. یکی از مغذی‌های هنرمندان و مفسرین در هنر و نقاشی امروز ادغام شدن مرزها، میان کپی، الهام و اقتباس بوده که باعث ایجاد معنایی نوظهور و خوانش‌های جدید با توجه به ایده و مفهوم اثر شده است. این خوانش‌ها گاه مفاهیمی چون اصالت آثار هنری را زیر سوال می‌برند. بنابراین ضرورت درک مفهوم اصالت و به‌کارگیری آن در رابطه با الهام، اقتباس و کپی از دیگر آثار هنری امری مهم و قابل توجه برای هنرمندان بوده و خواهد بود.

در این راستا به مفاهیمی چون الهام (اثربرداری ناگهانی) و اقتباس نیز پرداخته می‌شود. همواره از دیرباز تا به امروز آثار بسیاری از هنرمندان را با به‌کارگیری اقتباس و ارجاعات گوناگون می‌بینیم. البته حوزه‌ی این اقتباس‌ها تنها به هنرهای تجسمی محدود نشده بلکه در ادبیات، نمایش و فیلم‌نامه‌نویسی هم شاهد اقتباس‌های ارزشمندی بوده‌ایم. ولی کپی‌برداری که صورتی کاملاً مشابه از اثر هنری است و قاعداً ممکن

است کار هنری محسوب نشود اما امکان تکثیر هنر را فراهم کند، برخی را به اشتباه انداخته است و مرز میان جعل، سرقت و اصالت داشتن اثر هنری را دشوار ساخته است. الهام همیشه در طول تاریخ بوده و خواهد بود، اما کپی با معنایی نوظهور یک پدیده‌ی جدید است که در هنر معاصر به وجود آمده است. این پدیده به معنای خلق اثری مبتنی بر اثر دیگر و یا ارائه ایده‌ای با وام گرفتن از اثر یک هنرمند دیگر، درواقع یک رویکرد جدید است که در این رویکرد هنرمند سعی می‌کند از یک اثر قدیم یک معنای جدید خلق کند و به استناد همین تغییر معنا و مفهوم اثر خود را چیز دیگری نسبت به اثر قبلی تلقی می‌کند، اگرچه ظاهرش در واقع همان باشد.

گرچه ممکن است از دوران معاصر با عنوان دوره‌ی اقتباس نیز یاد شود که البته بخشی از آن سیر به دلیل کثرت امکان دسترسی به رسانه‌های جدید حاصل شده، اما کنش انتقال و یا آنچه که می‌توان آن را «به کارگیری دوباره متن» خواند، با اندازه‌ی عمر خود هنر قدمت دارد به‌طوری که همواره در تاریخ هنر شاهد آن بوده‌ایم که کلیه‌ی هنرها می‌توانند از یکدیگر حاصل شوند. از این‌رو در عصر حاضر، مباحث اقتباس و دیگر موارد چون الهام و کپی در دو بخش تاریخ هنر و دوران معاصر بررسی می‌شود که منظور از بخش تاریخ هنر بازه‌ی زمانی تاریخی تا ابتدای قرن بیستم و منظور از دوران معاصر اواسط قرن بیستم تا قرن بیست و یکم و عصر حاضر می‌باشد.

همانطور که اشاره شد در رابطه با اهمیت و بررسی این عوامل اصالت در آثار هنری مطرح می‌شود که با اصالت در بیان خویشتن از دیدگاه

فلاسفه و همینطور با اصالت تاریخی اثر ارتباط نزدیکی دارد. آثار نقاشان معاصر نیز با پیشینه‌ی تاریخی آن‌ها مرتبط است و در صورتی می‌توانند اصیل محسوب شوند که نمود خود اصیل هنرمند باشند. همچنین یکی از بحث‌های مهم درباره اصالت آثار، مسئله‌ی تقابل آثار اصل یا اورجینال در برابر آثار کپی یا تقلبی است، اصولاً در تاریخ هنر هیچ استادی از رونگاری، کپی‌برداری از آثار اساتید پیشین مستثنی نبوده اما آنچه اهمیت داشته و دارد، به وجود آوردن سبکی شخصی و پیشرو معطوف به مکان و زمان است که اثر هنرمندی را اصیل می‌سازد.

این نکته حائز اهمیت است که با توجه به اینکه هر هنرمندی سنتی ارزشمند در گذشته خود می‌بیند، رسیدن به خلاقیت‌های بکر، اگر براساس نبوغ ذاتی به دست نیاید نیازمند آشنایی با آن سنت هنری و فرمی است که به هنرمند به ارث رسیده است. اینجاست که به اهمیت و ضرورت نقش الهام در تاریخ هنر می‌توان پی برد. گفته شد خوانش آثار پیشین در ذهن هنرمند تأثیر خود را به روش‌های متفاوت نشان می‌دهد، یکی الهام (تأثیرپذیری ناآگاهانه) و دیگری اقتباس. در الهام، هنرمند بدون اینکه قصدی داشته باشد، از عناصر و شیوه‌های پیش‌نیان خود اثر می‌پذیرد و اسلوب آن‌ها را در کار خود تکرار می‌کند. در شکل دوم، هنرمند با داشتن آگاهی کامل از مبدأ روش، آن را در اثر خود بازاجرا می‌کند که در تعریف و توضیح این مفاهیم از دیدگاه‌های مختلف بیشتر پرداخته خواهد شد.

سپس در بررسی مباحث مربوط به الهام، اقتباس، کپی و زیرشاخه‌های آن‌ها در رابطه با تولید اثر هنری، بی‌مناسبت نیست که

بعضی از مسائل مربوط به آفرینش هنری، یگانگی اثر، خلاقیت در هنر، تخیل هنرمند و حتی مسئله‌ی تقلید را در برخی از زمینه‌های هنر مورد بررسی قرار دهیم.

با توجه به بررسی این مباحث در ارتباط با کپی اثر هنری، مسئله‌ی سرقت و جعل به دلیل رابطه‌ی تنگاتنگ و تشابهات آن‌ها با یکدیگر اهمیت ویژه‌ای می‌یابد. همانطور که بدل‌سازی و جعل آثار تاریخی و هنری از قرن‌ها پیش وجود داشته و در طی گذر زمان بسته به مقتضیات هر عصر به شکل‌های متفاوت نمود داشته است.

همچنین در رانتهای توضیحات و تعاریف، در فصل‌های مربوط به الهام، اقتباس و کپی، مثال‌ها و تصاویری با شرح توضیحات مربوط به آن از آثار هنرمندان مختلف ذکر شده است که در درک بیشتر این مفاهیم یاری رسان بوده است. در ذکر این مثال‌ها سعی شده است که بیشتر از هنرمندان غربی و شرقی تأثیرگذار در حیطه‌های مربوط، نام برده شود.